

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

**«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І
ЗВІТНІСТЬ В КОМЕРЦІЙНИХ
БАНКАХ»**

ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Різуненко Тетяна, викладач обліково-фінансових дисциплін

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
обліково-фінансових дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж
Полтавського державного аграрного університету»
Протокол № 6 від «10» 01 2026 року

Голова циклової комісії
обліково-фінансових дисциплін

Наталія Слєпцова

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує. Для ефективного розвитку ринкових відносин в Україні необхідна серйозна робота з удосконалення методологічних основ функціонування системи бухгалтерського обліку в комерційних банках, яка є ключовим інструментом для реалізації управлінських рішень. Це включає створення та впровадження в облікову практику методологічних інструментів, що відповідають потребам управління.

Ефективність облікового процесу визначається чіткою постановкою оперативних, тактичних і стратегічних завдань управління, а отримана інформація позитивно впливає на обґрунтування варіантів їх вирішення.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» спрямована на підготовку фахових молодших бакалаврів, які володіють комплексом сучасних теоретичних знань, здатні вирішувати практичні завдання в процесі професійної діяльності з ведення бухгалтерського обліку в банках.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» укладено на підставі освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» підготовки фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок галузі знань 07 Управління та адміністрування розроблено на основі стандарту фахової передвищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. №700.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обов'язкова/вибіркова	обов'язкова
Кількість тем	13
Загальна кількість годин	120
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	36
Практичні заняття	24
Самостійна робота	60
Форма підсумкового контролю	екзамен

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках», компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках»: формування системи знань із бухгалтерського обліку у банках, набуття вмінь і навичок з підготовки та використання облікової інформації для аналітичної діяльності й обґрунтування управлінських рішень у банківській діяльності.

Завдання: вивчення принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку в комерційних банках; набуття практичних навичок з організації обліку в банках, в плануванні майбутньої діяльності, ознайомлення із завданнями обліку за різними його напрямками; методики ведення банківських операцій у первинних облікових документах та реєстрації облікової інформації в системі рахунків; вивчити методику формування звітних показників за даними бухгалтерського обліку в банках для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Предметом навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» є теоретично-концептуальні засади та методологічний інструментарій бухгалтерського обліку в комерційних банківських установах.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» є набуття здобувачами фахової передвищої освіти компетентностей та запланованих результатів навчання при вивченні обов'язкових навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Бухгалтерський облік».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні:

– **знати:**

- організацію бухгалтерського обліку в комерційних банках України;
- план рахунків і фінансову звітність комерційних банків;
- формування та облік власного капіталу банку;
- облік касових, розрахункових, депозитних, кредитних та валютних операцій;
- облік основних засобів, нематеріальних активів та операцій з цінними паперами;
- облік доходів та витрат банку, внутрішньобанківських операцій та фінансових результатів діяльності банку.

– **вміти:**

- здійснювати відповідні бухгалтерські проведення і відображати в них економічний зміст господарських операцій;
- укладати депозитні, кредитні, розрахунково-касові угоди з клієнтами;
- складати Баланс комерційних банків, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів та допоміжну фінансову звітність.

Міждисциплінарні зв'язки: «Бухгалтерський облік», «Фінанси», «Гроші та

кредит», «Фінансовий облік», «Банківські операції» та ін.

Програмою навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» передбачено проведення лекцій, практичних занять із тем курсу, формою підсумкового контролю є екзамен.

Перелік і сутність сформованих компетентностей та результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи й страхування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів фінансової науки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
Спеціальні компетентності (СК)	СК 1. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для розв'язання складних завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування. СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства. СК 5. Здатність застосовувати принципи, методи і процедури бухгалтерського обліку. СК 7. Здатність самостійно виконувати складні завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування. СК 9. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування. СК 10. Здатність здійснювати ефективні комунікації між фахівцями і користувачами послуг у сфері фінансів, банківської справи та страхування. СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень професійної підготовки у сфері фінансів, банківської справи та

	страхування
Результати навчання (РН)	<p>РН 03. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.</p> <p>РН 05. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень.</p> <p>РН 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.</p> <p>РН 08. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.</p> <p>РН 09. Вміти розв'язувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності.</p> <p>РН 10. Застосовувати принципи, методи і процедури бухгалтерського обліку у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>РН 11. Формувати й аналізувати форми фінансової звітності та правильно інтерпретувати отриману інформацію.</p> <p>РН 13. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації до фахівців і користувачів послуг у сфері фінансів, банківської справи та страхування для досягнення спільної мети.</p> <p>РН 15. Виявляти навички самостійної роботи та роботи в команді, демонструвати гнучке мислення, відкритість до нових знань</p>

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Тема Назва	Обсяг годин			Разом
		Лекції	Практичні	Самостійне вивчення	
1.	Організація бухгалтерського обліку в комерційних банках. План рахунків.	2		4	6
2.	Система бухгалтерського обліку та звітності у банках	2		4	6
3.	Облік власного капіталу	4	2	4	10
4.	Облік касових операцій	2	2	6	10
5.	Облік розрахункових операцій	4	2	6	12
6.	Облік депозитних операцій	2	4	6	12
7.	Облік кредитних операцій	4	4	6	14
8.	Облік валютних операцій	2	2	4	8
9.	Облік операцій банку з цінними паперами	2	2	4	8
10.	Облік основних засобів та нематеріальних активів	2	2	4	8
11.	Облік внутрішньобанківських операцій	2	2	4	8
12.	Облік доходів, витрат і фінансового результату діяльності банку	4	2	4	10
13.	Складання фінансової звітності	4		4	8
Всього		36	24	60	120

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Організація бухгалтерського обліку в комерційних банках.

План рахунків.

Предмет і метод бухгалтерського обліку в банках. Принципи бухгалтерського обліку в банках. Бухгалтерський баланс. План рахунків бухгалтерського обліку в банках. Особливості побудови Плану рахунків: мультивалютність, подвійний запис операцій за позабалансовими рахунками, нові вимоги до аналітичних рахунків, наявність управлінського обліку. Особливості синтетичного обліку в банках. Аналітичний облік в банках. Організація бухгалтерського обліку в банках.

Тема 2. Система бухгалтерського обліку та звітності у банках

Організація бухгалтерського обліку в банках. Бухгалтерські документи та реєстри бухгалтерського обліку, їх характеристика; документообіг.

Правове регулювання процесу формування фінансової звітності банків України. Зрозумілість, доречність, суттєвість, достовірність, правдивість інформації, превалювання сутності над формою, нейтральність інформації, обачність, повнота, зіставність інформації та своєчасність у фінансовій звітності.

Характеристика фінансових звітів банку: звіт про фінансовий стан «Баланс»; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до звітів.

Тема 3. Облік власного капіталу

Капітал банку та його функції. Характеристика рахунків обліку капіталу банку. Структура балансових рахунків класу 5 Плану рахунків «Капітал банку», Група 500 «Статутний капітал банку».

Статутний капітал та порядок його формування. Облік операцій під час формування статутного капіталу до реєстрації комерційного банку та після реєстрації. Облік операцій з власними акціями при їх викупі та перепродажу.

Бухгалтерський облік емісійних різниць у процесі первинного розміщення акцій. Облік операцій з викупу банком акцій власної емісії та їх подальшої реалізації.

Облік нарахування і виплати дивідендів. Облік операцій з формування резервів та фондів банку.

Практичне заняття

Відображення в обліку операцій щодо збільшення статутного капіталу банку, складання кореспонденції рахунків при викупі та перепродажу власних акцій банку, нарахування та виплату дивідендів.

Тема 4. Облік касових операцій

Основні нормативні документи, що регламентують порядок здійснення касових операцій у комерційних банках України. Організація касової роботи банку. Порядок здійснення касових операцій. Документальне оформлення здійснення касових операцій. Характеристика рахунків, що використовуються для обліку готівкових коштів. Поняття, види та призначення кореспондентських рахунків. Облік касових операцій з клієнтами банку. Облік операцій з підкріплення банків готівкою Національним банком. Облік операцій з передавання готівки між банками, між банками та інкасаторськими компаніями. Облік внутрішньобанківських операцій з використанням готівки.

Практичне заняття

Складання кореспонденції рахунків обліку операцій комерційного банку з оприбуткування та видачі грошової виручки.

Тема 5. Облік розрахункових операцій

Характеристика і порядок відкриття рахунків клієнтам у комерційних банках. Загальні положення Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затвердженою Постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 162.

Загальні положення Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг затвердженою постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 163. Проведення розрахунків платіжними інструкціями. Облік операцій за акредитивами, розрахунковими чеками. Облік операцій із

застосуванням платіжних карток. Основні нормативні документи, що регламентують порядок здійснення та обліку операцій за акредитивами та обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України.

Практичне заняття

Оформлення платіжної інструкції. Складання кореспонденції рахунків обліку розрахункових операцій.

Тема 6. Облік депозитних операцій

Правила ведення депозитних операцій у банках України. Класифікація депозитів за економічним змістом та строками використання коштів. Активні і пасивні депозитні операції та відображення результатів їх проведення у фінансовій звітності.

Бухгалтерський облік вкладів (депозитів). Облік, розрахунок та сплата відсотків за депозитами. Характеристика груп балансових та позабалансових рахунків для фінансового обліку залучення (розміщення) депозитів, сплати витрат та отримання доходу за ними.

Практичні заняття

Нарахування відсотків за строк користування вкладом, відображення в обліку операцій із залучення депозиту, нарахування відсотків, повернення депозиту і виплати відсоткового доходу.

Тема 7. Облік кредитних операцій

Поняття про банківський кредит та його класифікація. Характеристика рахунків, що використовуються для обліку операцій з кредитування клієнтів банку. Облік основної суми заборгованості за етапами здійснення кредитного процесу. Облік доходів за наданими кредитами клієнтам банку. Облік забезпечення кредитних операцій. Особливості обліку окремих кредитних операцій: кредитних ліній, надання кредиту овердрафт та факторингових операцій.

Практичні заняття

Складання кореспонденції рахунків з обліку кредитних операцій та графіку погашення кредиту.

Тема 8. Облік валютних операцій

Сутність валютних операцій комерційного банку. Валютна позиція банку. Характеристика рахунків для запису валютної позиції.

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з купівлі-продажу, обміну іноземної валюти та банківських металів за дорученням клієнтів.

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з купівлі, продажу обміну іноземної валюти та банківських металів за національну валюту за умовами спот.

Практичне заняття

Складання кореспонденції рахунків з обліку операцій комерційних банків в іноземній валюті.

Тема 9. Облік операцій банку з цінними паперами

Цінні папери та їх класифікація. Класифікація фінансових інвестицій банку. Методологічні засади бухгалтерського обліку фінансових інвестицій.

Облік фінансових інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю з

визнанням переоцінки через прибутки або збитки. Придбання фінансових інвестицій. Продаж фінансових інвестицій.

Практичне заняття

Відображення операцій банку з цінними паперами в обліку, визначення результату від продажу та загального торгівельного результату.

Тема 10. Облік основних засобів та нематеріальних активів

Класифікація основних засобів і нематеріальних активів та їх вартісна оцінка. Рахунки, що використовуються для обліку операцій банків України з основними засобами та нематеріальними активами.

Облік придбання основних засобів і нематеріальних активів.

Облік витрат на підтримання об'єктів необоротних активів у робочому стані та поліпшення основних засобів і удосконалення нематеріальних активів.

Амортизація основних засобів та нематеріальних активів.

Облік вибуття основних засобів та нематеріальних активів.

Практичне заняття

Відображення в обліку надходження та вибуття основних засобів та нематеріальних активів. Нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів.

Тема 11. Облік внутрішньобанківських операцій

Загальні питання організації обліку внутрішньобанківських операцій. Організація обліку особового складу працівників, первинного обліку робочого часу, планування робіт з обліку праці та її оплати. Організація документообігу за внутрішньобанківськими операціями.

Практичне заняття

Складання кореспонденції рахунків з обліку внутрішньобанківських операцій

Тема 12. Облік доходів, витрат і фінансового результату діяльності банку

Економічний зміст, класифікація та методологічні засади бухгалтерського обліку доходів і витрат банку. Облік процентних доходів та витрат банку. Облік комісійних доходів і витрат банку. Облік загальних адміністративних витрат. Облік фінансового результату банку.

Практичні заняття

Складання реєстру операцій з відображення обліку доходів (витрат) комерційного банку. Визначення кореспонденції рахунків по операціях з розподілу прибутку.

Тема 13. Складання фінансової звітності

Якісні характеристики звітності основних користувачів звітності та їх вимоги. Класифікаційні ознаки звітності. Призначення форм звітності та їх економічна сутність. Порядок та терміни подання звітності. Спосіб використання звітності.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література і джерела

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#top>
2. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#top>
3. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 року № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
4. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України № 555 від 17.11.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04#top>
5. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1425-04#Text>
6. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України, затверджена Постановою Правління Національного банку України 21.02.2018 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text>
7. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затверджена постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 163 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 11.09.2017 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>
9. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затверджена постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 162 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>
10. Інструкція про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 25.09.2018 № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#top>
11. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затвердженою постановою Правління НБУ від 24.10.2011 № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text>
12. Положення про організацію бухгалтерського обліку в банках України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text>
13. Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами, затверджено Постановою Правління НБУ 03.12.2003 № 514. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text>
14. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (деPOSITНИХ) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку, затверджено Постановою Правління Національного банку України 03.12.2003 № 516 (у редакції постанови Правління НБУ 14.07.2022 № 144). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>

15. Правила бухгалтерського обліку операцій з акредитивами в банках України, затверджені Постановою Правління НБУ 28.12.2019 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-19#Text>

16. Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України, затверджені Постановою Правління НБУ 08.04.2005 № 123 (у редакції постанови Правління НБУ 14.01.2020 № 4). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004500-20#Text>

17. Сіренко Н.М., Баришевська І.В., Боднар О.А., Калнауз Д.В. Облік у банках: курс лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» та 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми навчання, 2020 р. 130 с.

18. Павелко О.В. Облік і звітність у банках: Навч. посіб. [Електронне видання]. – Рівне: НУВГП, 2022. -336с.

12. Інформаційні ресурси

1. <https://www.rada.gov.ua/> - сайт Верховної ради України
2. www.visnuk.com.ua – сайт журнал Вісник податкової служби
3. <http://www.nau.kiev.ua> - Нормативні акти України
4. <http://www.zakon.gov.ua> - Законопроекти України
5. <http://www.buhgalteria.com.ua> - сайт для бухгалтерів Бухгалтерія
6. <http://www.ukcc.com.ua> - Урядовий кур'єр
7. <http://www.bank.gov.ua> - сайт Національного банку України
8. <http://www.liga.ua> - Комп'ютерна правова бібліотека "Ліга"

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І
ЗВІТНІСТЬ В КОМЕРЦІЙНИХ
БАНКАХ»

ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Різуненко Тетяна, викладач обліково-фінансових дисциплін

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні циклової комісії
обліково-фінансових дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж
Полтавського державного аграрного університету»
Протокол № 6 від «16» 01/2026 року

Голова циклової комісії
обліково-фінансових дисциплін

Наталія Слєпцова

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує. Для ефективного розвитку ринкових відносин в Україні необхідна серйозна робота з удосконалення методологічних основ функціонування системи бухгалтерського обліку в комерційних банках, яка є ключовим інструментом для реалізації управлінських рішень. Це включає створення та впровадження в облікову практику методологічних інструментів, що відповідають потребам управління.

Ефективність облікового процесу визначається чіткою постановкою оперативних, тактичних і стратегічних завдань управління, а отримана інформація позитивно впливає на обґрунтування варіантів їх вирішення.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» спрямована на підготовку фахових молодших бакалаврів, які володіють комплексом сучасних теоретичних знань, здатні вирішувати практичні завдання в процесі професійної діяльності з ведення бухгалтерського обліку в банках.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» укладено на підставі освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» підготовки фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок галузі знань 07 Управління та адміністрування розроблено на основі стандарту фахової передвищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. №700 у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 02.04.2024 р. №434 «Про внесення змін до стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування»

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обов'язкова/вибіркова	обов'язкова
Кількість тем	13
Загальна кількість годин	120
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	36
Практичні заняття	24
Самостійна робота	60
Форма підсумкового контролю	екзамен

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках», компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках»: формування системи знань із бухгалтерського обліку у банках, набуття вмінь і навичок з підготовки та використання облікової інформації для аналітичної діяльності й обґрунтування управлінських рішень у банківській діяльності.

Завдання: вивчення принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку в комерційних банках; набуття практичних навичок з організації обліку в банках, в плануванні майбутньої діяльності, ознайомлення із завданнями обліку за різними його напрямками; методики ведення банківських операцій у первинних облікових документах та реєстрації облікової інформації в системі рахунків; вивчити методику формування звітних показників за даними бухгалтерського обліку в банках для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Предметом навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» є теоретично-концептуальні засади та методологічний інструментарій бухгалтерського обліку в комерційних банківських установах.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» є набуття здобувачами фахової передвищої освіти компетентностей та запланованих результатів навчання при вивченні обов'язкових навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Бухгалтерський облік».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні:

– **знати:**

- організацію бухгалтерського обліку в комерційних банках України;
- план рахунків і фінансову звітність комерційних банків;
- формування та облік власного капіталу банку;
- облік касових, розрахункових, депозитних, кредитних та валютних операцій;
- облік основних засобів, нематеріальних активів та операцій з цінними паперами;
- облік доходів та витрат банку, внутрішньобанківських операцій та фінансових результатів діяльності банку.

– **вміти:**

- здійснювати відповідні бухгалтерські проведення і відображати в них економічний зміст господарських операцій;
- укладати депозитні, кредитні, розрахунково-касові угоди з клієнтами;
- складати Баланс комерційних банків, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів та допоміжну фінансову звітність.

Міждисциплінарні зв'язки: «Бухгалтерський облік», «Фінанси», «Гроші та

кредит», «Фінансовий облік», «Банківські операції» та ін.

Програмою навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік і звітність в комерційних банках» передбачено проведення лекцій, практичних занять із тем курсу, формою підсумкового контролю є екзамен.

Перелік і сутність сформованих компетентностей та результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні компетентності (СК)	СК 1. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для розв'язання складних завдань у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства. СК 5. Здатність застосовувати принципи, методи і процедури бухгалтерського обліку. СК 7. Здатність самостійно виконувати складні завдання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. СК 9. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. СК 10. Здатність здійснювати ефективні комунікації між фахівцями і користувачами послуг у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень професійної підготовки у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.
Результати навчання (РН)	РН 3. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами. РН 5. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень. РН 6. Застосовувати набуті теоретичні знання у

практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

РН 8. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.

РН 9. Вміти розв'язувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності.

РН 10. Застосовувати принципи, методи і процедури бухгалтерського обліку у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

РН 11. Формувати й аналізувати форми фінансової звітності та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

РН 13. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації до фахівців і користувачів послуг у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. для досягнення спільної мети.

РН 15. Демонструвати навички самостійної роботи та роботи в команді, гнучкого мислення, відкритості до нових знань

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Тема Назва	Обсяг годин			Разом
		Лекції	Практичні	Самостійне вивчення	
1.	Організація бухгалтерського обліку в комерційних банках. План рахунків.	2		4	6
2.	Система бухгалтерського обліку та звітності у банках	2		4	6
3.	Облік власного капіталу	4	2	4	10
4.	Облік касових операцій	2	2	6	10
5.	Облік розрахункових операцій	4	2	6	12
6.	Облік депозитних операцій	2	4	6	12
7.	Облік кредитних операцій	4	4	6	14
8.	Облік валютних операцій	2	2	4	8
9.	Облік операцій банку з цінними паперами	2	2	4	8
10.	Облік основних засобів та нематеріальних активів	2	2	4	8
11.	Облік внутрішньобанківських операцій	2	2	4	8
12.	Облік доходів, витрат і фінансового результату діяльності банку	4	2	4	10
13.	Складання фінансової звітності	4		4	8
Всього		36	24	60	120

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Організація бухгалтерського обліку в комерційних банках.

План рахунків.

Предмет і метод бухгалтерського обліку в банках. Принципи бухгалтерського обліку в банках. Бухгалтерський баланс. План рахунків бухгалтерського обліку в банках. Особливості побудови Плану рахунків: мультивалютність, подвійний запис операцій за позабалансовими рахунками, нові вимоги до аналітичних рахунків, наявність управлінського обліку. Особливості синтетичного обліку в банках. Аналітичний облік в банках. Організація бухгалтерського обліку в банках.

Тема 2. Система бухгалтерського обліку та звітності у банках

Організація бухгалтерського обліку в банках. Бухгалтерські документи та реєстри бухгалтерського обліку, їх характеристика; документообіг.

Правове регулювання процесу формування фінансової звітності банків України. Зрозумілість, доречність, суттєвість, достовірність, правдивість інформації, превалювання сутності над формою, нейтральність інформації, обачність, повнота, зіставність інформації та своєчасність у фінансовій звітності.

Характеристика фінансових звітів банку: звіт про фінансовий стан «Баланс»; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до звітів.

Тема 3. Облік власного капіталу

Капітал банку та його функції. Характеристика рахунків обліку капіталу банку. Структура балансових рахунків класу 5 Плану рахунків «Капітал банку», Група 500 «Статутний капітал банку».

Статутний капітал та порядок його формування. Облік операцій під час формування статутного капіталу до реєстрації комерційного банку та після реєстрації. Облік операцій з власними акціями при їх викупі та перепродажу.

Бухгалтерський облік емісійних різниць у процесі первинного розміщення акцій. Облік операцій з викупу банком акцій власної емісії та їх дальшої реалізації.

Облік нарахування і виплати дивідендів. Облік операцій з формування резервів та фондів банку.

Практичне заняття

Відображення в обліку операцій щодо збільшення статутного капіталу банку, складання кореспонденції рахунків при викупі та перепродажу власних акцій банку, нарахування та виплату дивідендів.

Тема 4. Облік касових операцій

Основні нормативні документи, що регламентують порядок здійснення касових операцій у комерційних банках України. Організація касової роботи банку. Порядок здійснення касових операцій. Документальне оформлення здійснення касових операцій. Характеристика рахунків, що використовуються для обліку готівкових коштів. Поняття, види та призначення кореспондентських рахунків. Облік касових операцій з клієнтами банку. Облік операцій з підкріплення банків готівкою Національним банком. Облік операцій з передавання готівки між банками, між банками та інкасаторськими компаніями. Облік внутрішньобанківських операцій з використанням готівки.

Практичне заняття

Складання кореспонденції рахунків обліку операцій комерційного банку з оприбуткування та видачі грошової виручки.

Тема 5. Облік розрахункових операцій

Характеристика і порядок відкриття рахунків клієнтам у комерційних банках. Загальні положення Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затвердженою Постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 162.

Загальні положення Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг затвердженою постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 163. Проведення розрахунків платіжними інструкціями. Облік операцій за акредитивами, розрахунковими чеками. Облік операцій із

застосуванням платіжних карток. Основні нормативні документи, що регламентують порядок здійснення та обліку операцій за акредитивами та обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України.

Практичне заняття

Оформлення платіжної інструкції. Складання кореспонденції рахунків обліку розрахункових операцій.

Тема 6. Облік депозитних операцій

Правила ведення депозитних операцій у банках України. Класифікація депозитів за економічним змістом та строками використання коштів. Активні і пасивні депозитні операції та відображення результатів їх проведення у фінансовій звітності.

Бухгалтерський облік вкладів (депозитів). Облік, розрахунок та сплата відсотків за депозитами. Характеристика груп балансових та позабалансових рахунків для фінансового обліку залучення (розміщення) депозитів, сплати витрат та отримання доходу за ними.

Практичні заняття

Нарахування відсотків за строк користування вкладом, відображення в обліку операцій із залучення депозиту, нарахування відсотків, повернення депозиту і виплати відсоткового доходу.

Тема 7. Облік кредитних операцій

Поняття про банківський кредит та його класифікація. Характеристика рахунків, що використовуються для обліку операцій з кредитування клієнтів банку. Облік основної суми заборгованості за етапами здійснення кредитного процесу. Облік доходів за наданими кредитами клієнтам банку. Облік забезпечення кредитних операцій. Особливості обліку окремих кредитних операцій: кредитних ліній, надання кредиту овердрафт та факторингових операцій.

Практичні заняття

Складання кореспонденції рахунків з обліку кредитних операцій та графіку погашення кредиту.

Тема 8. Облік валютних операцій

Сутність валютних операцій комерційного банку. Валютна позиція банку. Характеристика рахунків для запису валютної позиції.

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з купівлі-продажу, обміну іноземної валюти та банківських металів за дорученням клієнтів.

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з купівлі, продажу обміну іноземної валюти та банківських металів за національну валюту за умовами спот.

Практичне заняття

Складання кореспонденції рахунків з обліку операцій комерційних банків в іноземній валюті.

Тема 9. Облік операцій банку з цінними паперами

Цінні папери та їх класифікація. Класифікація фінансових інвестицій банку. Методологічні засади бухгалтерського обліку фінансових інвестицій.

Облік фінансових інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю з

визнанням переоцінки через прибутки або збитки. Придбання фінансових інвестицій. Продаж фінансових інвестицій.

Практичне заняття

Відображення операцій банку з цінними паперами в обліку, визначення результату від продажу та загального торговельного результату.

Тема 10. Облік основних засобів та нематеріальних активів

Класифікація основних засобів і нематеріальних активів та їх вартісна оцінка. Рахунки, що використовуються для обліку операцій банків України з основними засобами та нематеріальними активами.

Облік придбання основних засобів і нематеріальних активів.

Облік витрат на підтримання об'єктів необоротних активів у робочому стані та поліпшення основних засобів і удосконалення нематеріальних активів.

Амортизація основних засобів та нематеріальних активів.

Облік вибуття основних засобів та нематеріальних активів.

Практичне заняття

Відображення в обліку надходження та вибуття основних засобів та нематеріальних активів. Нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів.

Тема 11. Облік внутрішньобанківських операцій

Загальні питання організації обліку внутрішньобанківських операцій. Організація обліку особового складу працівників, первинного обліку робочого часу, планування робіт з обліку праці та її оплати. Організація документообігу за внутрішньобанківськими операціями.

Практичне заняття

Складання кореспонденції рахунків з обліку внутрішньобанківських операцій

Тема 12. Облік доходів, витрат і фінансового результату діяльності банку

Економічний зміст, класифікація та методологічні засади бухгалтерського обліку доходів і витрат банку. Облік процентних доходів та витрат банку. Облік комісійних доходів і витрат банку. Облік загальних адміністративних витрат. Облік фінансового результату банку.

Практичні заняття

Складання реєстру операцій з відображення обліку доходів (витрат) комерційного банку. Визначення кореспонденції рахунків по операціях з розподілу прибутку.

Тема 13. Складання фінансової звітності

Якісні характеристики звітності основних користувачів звітності та їх вимоги. Класифікаційні ознаки звітності. Призначення форм звітності та їх економічна сутність. Порядок та терміни подання звітності. Спосіб використання звітності.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література і джерела

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#top>
2. Закон України «Про валюти і валютні операції» від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#top>
3. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 року № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
4. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України № 555 від 17.11.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04#top>
5. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1425-04#Text>
6. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України, затверджена Постановою Правління Національного банку України 21.02.2018 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text>
7. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затверджена постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 163 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 11.09.2017 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>
9. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затверджена постановою Правління НБУ 29.07.2022 № 162 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>
10. Інструкція про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 25.09.2018 № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#top>
11. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затвердженою постановою Правління НБУ від 24.10.2011 № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text>
12. Положення про організацію бухгалтерського обліку в банках України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text>
13. Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами, затверджено Постановою Правління НБУ 03.12.2003 № 514. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text>
14. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку, затверджено Постановою Правління Національного банку України 03.12.2003 № 516 (у редакції постанови Правління НБУ 14.07.2022 № 144). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>

15. Правила бухгалтерського обліку операцій з акредитивами в банках України, затверджені Постановою Правління НБУ 28.12.2019 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-19#Text>

16. Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України, затверджені Постановою Правління НБУ 08.04.2005 № 123 (у редакції постанови Правління НБУ 14.01.2020 № 4). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004500-20#Text>

17. Сіренко Н.М., Баришевська І.В., Боднар О.А., Калнауз Д.В. Облік у банках: курс лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» та 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми навчання, 2020 р. 130 с.

18. Павелко О.В. Облік і звітність у банках: Навч. посіб. [Електронне видання]. – Рівне: НУВГП, 2022. -336с.

12. Інформаційні ресурси

1. <https://www.rada.gov.ua/> - сайт Верховної ради України
2. www.visnuk.com.ua – сайт журнал Вісник податкової служби
3. <http://www.nau.kiev.ua> - Нормативні акти України
4. <http://www.zakon.gov.ua> - Законопроекти України
5. <http://www.buhgalteria.com.ua> - сайт для бухгалтерів Бухгалтерія
6. <http://www.ukcc.com.ua> - Урядовий кур'єр
7. <http://www.bank.gov.ua> - сайт Національного банку України
8. <http://www.liga.ua> - Комп'ютерна правова бібліотека "Ліга"